

УДК 81'25
Каширіна І. В.
викладач ЗНТУ

КОНЦЕПТ «КОЛІР» В ДИСКУРСІ РИЗИКУ

На сучасному оберті спіралі пізнання виконання мовою комунікативної та когнітивної функцій розглядається різнобічно, в тому числі й у зв'язку з розумінням феномена мови як засобу доступу до внутрішнього світу людини, до структур досвіду, що зберігаються в пам'яті не тільки індивідууму, а й цілих поколінь, що перебувають у постійній комунікативній взаємодії. Комунікативність та когнітивність нової парадигми знання спонукають до врахування взаємодії між концептом та дискурсом. У розумінні такої взаємодії, що набирає форми взаємоексплуатації, ми йдемо вслід за дослідником А. Приходько, який вирізняє два типи аліментації: експлуатацію концептом дискурсу, та навпаки [1, с. 87]. Зокрема, привертає наукову увагу специфіка взаємодії концепта «КОЛІР» та дискурса ризику як феноменів, динаміка розвитку яких залишається у фокусі багатьох сучасних досліджень (В. Бауер, О. Борисов, А. Вежицька, С. Воркачов, С. Жаботинська, В. Карасик, М. Люшер, А. Приходько, В. Ущина).

Дискурс ризику виступає тим середовищем, в якому продуктивно розвивається образний профіль концепта «КОЛІР». Низка концептуальних метафор конструює зазначений профіль, представляючи, зокрема, просторову орієнтацію (верх – низ як орієнтири зон комфорту та зон ризику), часову параметризацію (темний – світлий час як орієнтири вчинення ризикованих або легітимних справ), чуттєву градацію (темні – світлі почуття),

онтологічний статус (темна зона – сприятливе вмістище для темних, на межі або поза межею закону справ), соціальну параметризацію (наприклад, сірий кардинал, червоний вождь) тощо.

Дискурс ризику є питомим середовищем для синонімічної профілізації концепта «КОЛІР». Прикметно, що за А. Приходько, синонімізація концепта пов'язана з «двома способами номінації – прямою та переносною» [1, с. 88]. Наприклад, семний склад номена *colour* розкриває наступні його дефініційні властивості: *hue / tint / tinge / dye / complexion / shade / tincture / cast / livery / coloration / chromatism / glow / flush / tone* тощо. Асоціативний потенціал концепта «КОЛІР» розкривають і непрямі синонімічні номінації: наприклад, *fair* (для опису ступеня вірогідності, шансів «за» / «проти», прозорості грошових операцій, ступеня ризикованості) – *fair chance, fair bid; to show in true colours* означає правдиву оцінку, а отже, прогнозування ризиків відповідно до реальних обставин; *white lie, under colour, gloss over* чи навіть *lend a colour* утруднює реальність оцінювання ризиків, натомість поява *white knight* зведе ваші ризики до мінімуму. Через низку метафор розкривається національна специфіка концепта «КОЛІР», відкривається простір для виявлення асиметрії мовних та концептуальних картин світу.

Концептуально-семантичні особливості вираження концепта «КОЛІР» в дискурсі ризику засобами сучасної англійської мови розкриває й стилістична організація номінативного простору «колір». Мова йде, зокрема, про стилістично марковану спеціальну літературно-книжну лексику (від архаїзмів до поетизмів, неологізмів, варваризмів, термінів) та стилістично знижену лексику (від сленгізмів до арготизмів). Так наприклад, *blue book* представляє зону ризику, коли вживається американськими поліцейськими на позначення папки, в яку підшиваються усі матеріали розслідування вбивства, або коли означає екзамен в університеті (знову актуалізується певний ризик) та календар вищого світу (зона комфорту). Така амбівалентність, вочевидь, притаманна кольороназвам: епітет *black* актуалізує зв'язки з зоною комфорту (*in the black* означає, що з вашим сальдо все гаразд), водночас, жаргонізм *black widow* актуалізує зв'язки із зоною ризику для жінки, оскільки мова йде про осіб жіночої статі, які не користуються попитом на ринку наречених.

Взаємодія концепта «КОЛІР» та дискурсу ризику відбувається і з огляду на особливості зазначеного дискурсу, який В. Ущина визначає як «ситуативно-зумовлену розумово-комунікативну взаємодію суб'єктів, що здійснюється за посередництва природної мови і темою якої є різноманітні аспекти ситуації ризику», причому дослідниця вирізняє власне дискурс ризику та дискурс про ризики – «мета комунікативну ситуацію ризику» [2, с. 16 – 17]. Оскільки в дискурсі ризику відбувається позиціонування суб'єктів ситуації ризику, аксіологічний потенціал концепта «КОЛІР» може бути задіяний для відображення комунікативної ситуації ризику, як щодо

узгодження позицій зазначених суб'єктів, так і у випадку аксіологічного дисонансу. Наприклад, *blackmail* та *black money* відображають негативну оцінку щодо потенційних ризиків, натомість *blue chip* зводять ризики нанівець через високу позитивну оцінку. Неологізм *black tar* (АЕ) актуалізує високі ризики, оскільки означає синтетичний наркотик на основі героїну, як і неологічний епітет *blue-sky* на позначення чогось, що не має практичної цінності.

Таким чином, між концептом «КОЛІР» та дискурсом ризику простежується взаємодія, завдяки якій не тільки чіткіше виявляє себе вербальна об'єктивація та суб'єктивація зазначеного концепта, а й формується аксіологічний модус взаємодії та дискурсивного позиціонування учасників дискурсу ризику, що може слугувати темою для подальших досліджень цього феномену.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Приходько, А. Н. Концепты и концептосистемы [Текст] / А. Н. Приходько. – Днепропетровск : Белая Е. А., 2013. – 307 с.
2. Ущина, В. А. Позиціонування суб'єкта в сучасному англомовному дискурсі ризику : дис. д-ра. філол. наук : 10. 02. 04 «германські мови» [Текст] / Ущина Валентина Антонівна. – К., 2016. – 502 с.